

Spoštovanemu in dragemu slovenskemu pisatelju akademiku Zorku Simčiču za stoti rojstni dan

Andrej Jemec

Slovenska akademija znanosti in umetnosti, V. razred
za umetnosti, Novi trg 3, SI 100 Ljubljana

Zorka Simčiča sem najprej spoznal po pisanju kot pomembnega avtorja iz vrst slovenske emigracije po drugi svetovni vojni. Kot se spominjam, najprej v zvezi z njegovim zanimivim dopisovanjem z različnimi slovenskimi intelektualci, »raztresenimi po petih kontinentih«³ in doma v Sloveniji. Ti so imeli o prelomnem času naše slovenske zgodovine mnogo skupnih pogledov na ključne vrednote slovenstva – kot zvesti pripadniki ponosnega in kulturno samobitnega maloštevilnega naroda. Naroda, ki je kljub vsem vojnem, okupacijam in domačemu ideološkemu nasilju med in po drugi svetovni vojni ohranil samozavest in dovolj ponosa na samosvojost po vseh težkih preizkušnjah večstoletne zgodovine na svojem ozemlju. Bivanjska trdoživost, neuklonljivost, vztrajnost in predanost lastnim vrednotam v vseh bistvenih pogledih – naj gre za socialne, družbene, kulturne, znanstvene in umetnostne ali verske in politične opredelitve – in iz teh načel izvirajoča večinska volja ljudstva so v našem času nepreklicno zagotovile popolno samostojnost in avtonomijo. Najprej seveda lastnega, maternega jezika, ki pomeni največje znamenje samobitnosti. Prav jezik je bil temelj, tista vsem nam skupna osnova, ki je nedolgo tega po zmagi nad jugoslovansko armado omogočila tudi našo narodno osamosvojitve in največji zgodovinski dosežek z našo po večinski volji ljudstva osamosvojenem demokratično državo Republiko Slovenijo. Sposobnost ohranjanja teh vrednot ob številčno močnejših sosednjih kulturah in narodih je bila od nekdanj najprej stvar daljnovidnih posameznikov. Z njimi se je narod lažje poistovetil – in to v vseh bistvenih pogledih, nazorih in opredelitvah – že v naši daljni preteklosti. Prav jasne nazorske opredelitve, ki jih posebej izpostavljam v zvezi z vsemi temeljnimi in neprecenljivimi vrednotami življenjskega dela in opusa današnjega slavljencega akademika Zorka Simčiča, so največja odlika avtorja našega prvega modernega slovenskega romana, napisanega in objavljenega v emigraciji, skupaj z vsemi presežki in vrednostnimi pomeni Simčičevega izjemno bogatega umetniškega opusa. Ko Zorko Simčič govori o razpetosti človeštva ali samo posameznika, ki ga po bogve kakšnem

³ Majcen, S., Simčič, Z. (1999): Pisma iz pregnanstva. V: Nova revija XVIII/ 204–205, 179–190.

kozmičnem principu zmeraj znova najdemo na eni ali drugi strani ne samo simbolne razdvojenosti sveta, se s tem dotika bistvenega vprašanja, na katero človeštvo odgovor še čaka. Da se človek sooči z vprašanjem večne dvojnosti dobrega in zla skupaj z vsemi neštetimi tragičnimi skrajnostmi te dvojnosti, je globoko življenjsko spoznanje. Spoznanje, ki ustvarjalno delo Zorka Simčiča in njegovo ime uvršča med erudite na vrhu slovenskega parnasa. O vsem, kar je videl, izkusil, tudi pretrpel, je v mislih tisočkrat pretehtano pisal. Tako po obliki kot vsebini njegovemu ustvarjanju botrujejo le najvišja merila morale, etike in empatije. V 21. stoletju so to žal prepogosto pogrešane lastnosti človeka v odnosu do sočloveka. Spoznanje, da je v dragocenem in bogatem opusu, ki ga je ustvaril Zorko Simčič, med vrsticami na tisoč- in tisočkrat zapisanih toliko miselnih utrinkov, povedanih ali še pogosteje samo nakazanih misli, nam razkriva nove, sveže in povsem samosvoje poglede na življenje samo. Pa tudi na sicer klenega, skromnega človeka, avtorja, pisatelja-umetnika, svetovljana po duši, ki je tolikokrat premislil vse smisle življenja in nam dal s svojimi besedili širok, panoramsko poglobljen vpogled v življenje slovenskih izseljencev in njihovo usodno razkropljenost po svetu. Vse prepričljivo ubesedeno iz osebne izkušnje in z osvajajočo resničnostjo pripovedi. In to že od samih začetkov z mladostnim pisateljskim temperamentom, z veliko občutljivostjo in energijo sočasnega vznemirljivega dogajanja v svetu, ki se je znašel v vrtincu vojne s tako apokaliptičnimi posledicami. Te so Zorka Simčiča in njegove bližnje tudi močno osebno prizadele in zaznamovale. Umetnik govori o doživetjih in izkušnjah, tudi preštevilnih hudodelstvih, o najbolj ekstremnih življenjskih položajih, ki so pravi vzrok begunstvu. Pogosto tudi o prisilnem izseljevanju tako njega samega, njegove družine kot tudi vseh številnih slovenskih sotrpinov izseljencev, razkropljenih daleč od doma, po vseh kontinentih. Tragika in ciklično ponavljanje vseh velikih tragedij, o katerih piše, je najbolj žgoča in tudi najbolj aktualna zgodba našega sedanjega časa. Duh Simčičeve svetovljanske človeške solidarnosti, ki veje iz opisov teh mejnih življenjskih skrajnosti in komaj verjetnih življenjskih položajev, nikjer ne kaže sledi maščevalnosti. Je samo izraz doživetij pričevalca polpreteklih, največkrat nasilnih dogajanj, ki jim žal še vedno ni videti konca. Je pa vse to do dna duše doživeto zapisano z bogastvom Simčičeve velike izrazne moči pisane besede.

Življenje Zorka Simčiča je eno samo strastno iskanje in zasledovanje ravnanj, da bi bilo zadoščeno pravici in resnici. Z vsemi odločitvami, življenjem in delom izpričuje svojo zavezanost slovenstvu, krščanstvu, kulturi in umetnosti. Vse njegove misli, izrazi čustev, vse izrečeno in zapisano v slovenskem jeziku, na toliko načinov pričuje o bogastvu vsebin našega duhovnega zaledja, kulture slovenskega naroda, saj kljub dolgoletnemu življenju v diaspori slovenski jezik ostaja njegov prvi in pravi dom. Enkratno srečno in neponovljivo bližnje prijateljsko zaupno

srečanje s človekom, kot je Zorko, mi pomeni vse tisto lepo doživetje, s kakršnim sem mu ob čaši vina nekoč prostodušno rekel: »Dragi Zorko, ti si zame najboljši primer Slovenca, kar jih poznam!« Za to izjavo sem bil nagrajen s tako prisrčnim, prijateljskim in mladostnim nasmehom, kot ga premore samo »dvaindvajseti deseti brat«, kakor se mi je nekoč na moje veliko veselje podpisal v svojo novo natisnjeno knjigo ...

Danes mu od srca voščim: Dragi Zorko, hvala za vse, kar si naredil, da je svet lepši, pa za prijateljstvo – naj še dolgo ostane tako!

V Zabreznici, 2. novembra 2021